

BURSA'DA İNEGÖLLÜOĞLU SAFFET BEYİN YAPTIRDIĞI DULLAREVİ

Dr. İbrahim ATEŞ

Sayın Başkan, Saygıdeğer Hanımefendiler, Beyefendiler; Yüce Heyetinizi, vakıf kavramının içerdiği ulvî, insanî duygu ve düşünceler havası içerisinde, hürmet ve muhabbetle selamlayarak sözlerime başlamak istiyorum.

Efendim, Sayın Başkanın da belirttikleri üzere benim bildirimim konusu; şehit eşlerini ve kimsesiz dul kadınları barındırmak amacıyla İnegöllüzade Merhum Hacı Safvet Bey bin Mehmed'in Bursa'da yaptırıp vakfetmiş olduğu Erâmilhâne; yani, dullareviyle ilgili olacaktır. Dolayısıyla, bildirimim belkemiğini Hacı Safvet Bey'in bu hususla ilgili olarak 23 Ramazan 1334 Hicri/12 Temmuz 1916 Miladi tarihinde tanzim ve tescil etmiş olduğu vakfiyenin içeriği teşkil edecektir.

Bilindiği gibi insanlığın beraberinde getirdiği bazı önemli özellikler vardır. Bunların başında, aile olgusunun temelini teşkil eden iki özellik gelir. Biri birlikte yaşamak, bir çatı altında bir mekanda bulunmak; diğeri ise karşılıklı yardımlaşma ve dayanışma içinde bulunmaktır. Paylaşma duygusunun peydâ ettiği bu özellikler ilk insan, ilk peygamber, ilk öğretmen ve ilk aile reisi olan Hz. Adem'den günümüze kadar korunarak sürdürülmüştür. Karı kocadan oluşan en küçük aileden milyarlarca kişiyi içeren insanlık ailesine kadar, her seviye ve her kesimdeki ailenin varlık ve sağlığında belirtilen özelliklerin etkisini görmek mümkündür. Yapılan ilmî araştırmalarla günümüze intikal eden tarihî belgeler bu gerçeği dile getirmektedir.

İnsanlığın mayasında bulunan ve onunla yaşıt olan yardımlaşma ve dayanışma duygusu, sağlıklı ailelerin oluşmasında etken olduğu gibi, gerek fertlerinin arasında, gerekse ailelerin birbiri arasındaki münasebetlerin olumlu yönden geliştirilmesinde de önemli bir faktör olmuştur. Öyle ki, kişi kendi ailesinin ihtiyaçlarını temin etme zorunluluğunun yanında, başka ailelerin veya fertlerinden bir kısmının ihtiyaçlarını karşılamaya katkıda bulunmayı da ifası icabeden bir insanlık görevi telakki etmiştir. Allah tarafından gönderilen peygamberler, bu konu üzerinde durmuşlar ve aileyi mutlu edecek meseleler üzerinde kafa yormuşlardır. Bilhassa mensubu olmakla iftihar ettiğimiz İslam dini, insanlararası ilişkilerde yardımlaşma ve dayanışmanın yaygın olmasına yönelik bir çok ilahî emirleri içermiştir. İslâm toplumlarında aile hayatı ve sosyal ilişkilerin sağlıklı olmasında etken olan gelenekler de bu yönde gelişmiştir.

Önceleri değişik şekillerde tezahür eden yardımlaşma hareketleri, Hz. Peygamber (S.A.V.)'in getirdiği yenilik ve yaptığı uygulama ile süreklilik ve ebedilik arzeden vakıf haline dönüşmüştür. İnsan hayatının hemen her yönüyle ilgili çok ve çeşitli hizmetleri gerçekleştirmeyi hedefleyen vakıfların temeli, asr-ı saadette atılmış, bu alanda başlatılan çalışmalar dört büyük halife döneminde devam ettirilmiş, Emeviler, Abbasiler ve Selçuklular zamanında geliştirilmiş, nihayet Osmanlılar döneminde doruk noktasına ermiştir.

Böylece aile hayatını tüm yönleriyle yakından ilgilendiren ve sosyal yardımlaşmanın en eski, en gelişmiş, en görkemli ve en süreklisi olan vakıf müessesesi meydana gelmiştir.

Ailenin kurulmasından korunmasına ve aile fertlerinin kaynaşmasından dayanışmasına kadar bir çok yönden müessir olan bu müessese, aileyi korumayı ön planda bulduran geniş ve kapsamlı bir müessese haline gelmiştir. Kendileri ve yakınları kadar başkalarını da gözetmenin erdemine eren insanlar, değişik tarih ve yerlerde kurdukları vakıflar vasıtasıyla, insanlık ailesine çok ve çeşitli hizmetler sunagelmışlerdir. Öyle ki, İ-

lam toplumunda yaşayan her insan, kendi ailesinin ihtiyaç ve sorunlarıyla ilgilenmenin yanında, başkalarının ihtiyaçlarını da gidermeye ve meselelerine çözüm getirmeye çalışmışlardır.

Böylesine asil ve insancıl düşüncelerle kurulan vakıfların sayısı o kadar çoğalmış ve hizmetleri o denli yayılmış ki, yurdumuz bir vakıf cenneti haline gelmiştir. Evlenme çağına gelen fakir kızlara çeyiz hazırlanmasından, yetim çocukların yetiştirilmesine, dul kadınların korunmasından şehit ailelerinin himaye altına alınmasına, yoksul insanlara yardım eli uzatılmasından, borçluların iflastan kurtarılmasına, fakir hastalara doktor ve ilaç temin edilmesinden vefat eden kimsesiz ve fakirlerin cenazelerinin kaldırılmasına, esirlerin kurtarılmasından darda kalanların imdadına koşulmasına kadar çok ve çeşitli hizmetler vakıfların, insanlık ailesinin huzur, refah ve saadeti için yürütegeldiği hizmetlerden sadece bir kaçıdır.

Değişik zaman ve zeminlerde kurulan bu vakıflar, fert ve toplumun yararı, ülkenin imarı ve tabiatın korunması konusunu sürekli ön planda buldurmışlardır. Diyebiliriz ki, insanların, bedenî, ruhî ve zihnî ihtiyaçlarının karşılanmasını gaye edinen vakıflar, toplumun her kesimine uygun hizmet götürme imkânlarını araştırmış ve bulmuşlardır.

İşte, bu vakıflardan biri de, bildirime konu olan Merhum Hacı Safvet Bey'in Bursa'da kurmuş olduğu vakıftır ki, bu vakıf, oldukça enteresan ve türünde tek olan bir vakıftır.

Neden, türünden tek vakıftır? Çünkü, çoğu vakfiyeler incelendiğinde, yoksula, fakire, yetime, dula, ve saireye yardımları öngören hayır şartlarının, bu vakfiyeler içerisine serpiştirilmiş olduğunu görüyor, izliyor ve okuyoruz ama, canını, vatanına feda eden şehitlerin, geride bıraktıkları eşlerini korumak için, müstakil bir müessese kurup vakfeden tek vakıf bu olmuştur. Bu yüzden türünden tek vakıftır.

Biliyorsunuz, şehitler, vatan ve vatandaşını korumak, millet ve memleketini savunmak için canlarını seve seve veren yüce ruhlu insanlardır. Onlara, çok şeyler borçluyuz. Onlara, en azından bir vefa borcu olarak, milletçe, onların geride bıraktıkları eşlerini ve çocuklarını görüp gözetmek, himaye etmekle yükümlü ve görevliyiz. Bu görev, hem insanî hem de İslamî bir görevdir.

Bu vecibeyi idrâk eden hamiyetli insanlardan biri de merhum Hacı Safvet Bey'dir. Bursa'nın eşrafından ve Duhter Şeref Mahallesi sâkinlerinden olan bu hayır sever insan, canlarını vatan ve millet için seve seve feda eden şehitlerimize karşı minnet ve şükran duygularıyla dolu bir vatanperverdir. Şehitlerin geride bıraktıkları eşlerini görüp gözetmenin millî ve dinî bir görev olduğunu kavrayan bu insan, Bursa'nın Osmangazi İlçesinin Alacahırka Mahallesinde bir bina yaptırarak şehitlerin dul eşleri ile kimsesiz ve meskensiz diğer dulların barındırılmasına tahsis etmiştir.

Merhum vakfiyesinde, kurduğu vakfın yerini, Hüdavendigâr Gazi Vakfına ait olan bir arsayı, yıllık 15 kuruş 20 para mukataa ile kiralayarak oraya bu binayı yaptığını belirtiyor. Dolayısıyla, o tarihte vakıfların iç içe olduğunu görüyoruz. İnsanlığa, ülkeye bir hizmet yapmak için, bir vakfın arazisi üzerine, vakıf kuran bir başka kişinin gelip bir müessese kurduğunu ve o müessese yoluyla insanlığa önemli bir hizmet sunduğunu anlıyoruz.

Bursa'nın Osmangazi İlçesinin bir mahallesinde kurulan bu müessese, eski deyimiyle eramilhane, bugünkü deyimiyle dullarevi olarak 1916 yılında Osmanlı döneminin son yıllarında, Cumhuriyetten birkaç yıl önce, kurulan fevkalade şayan-ı dikkat olan bir müessesedir. Merhum Safvet Bey'in vakfiyesinde yer alan 38 maddelik âdeti bir nizamname, bir talimatname şeklindeki şartlarını içeren yüce insancıl düşüncelerini, böyle kısa bir bildiriye sığdırmanın imkânsız olduğunu takdir ederseniz ama, özetleyerek dikkatinize getirmeye çalışacağım.

Hacı Safvet Bey'in sözkonusu dullareviyle ilgili 23 Ramazan 1334 H.(12 Temmuz 1916 M.) tarihli vakfiyesi Şûrâ-yı Evkâf'ın 12 Teşrin-i Evvel 332 R. (25 Ekim 1916 M.) tarihli kararına istinaden 29 Muharrem 1335 H. (12 Kasım 1916 M.) tarihinde çıkan irâde-i aliyye uyarınca kütüğe tescil edilmiştir. Vakıflar Genel Müdürlüğü, Vakıf Kayıtlar Arşivindeki 608 (22) nolu defterin 273.sıra ve 251-252. sayfalarında kayıtlı olan söz konusu vakfiye, iki sayfadan ibaret olup, 1.sayfası 48, 2.sayfası 24 satır olmak üzere toplam 72 satırdır.

Bu vakfiyede yer alan bilgilere göre vâkıf Safvet Bey, Bursa'nın Alacahırka Mahallesinde kâin doğudan dere ve umumi yol, batıdan Değirmenci kızı Zeyni Hatun evi, kuzeyden Sarı Mustafa evi ve güneyden de Hamza Bey umumi yolu ile sınırlı 17 fevkanî (üst kat) 17 tahtanî (alt kat) oda olmak üzere toplam 34 oda, üst katta çatı altı salonu ve 320 m² bahçe ile 49 m²lik salon, hamam ve mutfağı ihtiva eden bina ile mezkur sınır dahilindeki 103 m² lik bakkal dükkanı ve üzerindeki 2 oda, 1 sofa ve altındaki bir hamurhane, ahır ve sâireyi müstemil bir simitçi fırınına aşağıdaki şartlarla vakfettiğini vurgulamaktadır. Söz konusu dullarevinin işletilmesi ile ilgili vakfiyede yer alan şartlar şunlardır:

1) Bursa'da Belediye Başkanı olacak şahıs müteveli, müftü olacak şahıs da nazır olsun.

Burada dikkatimizi çeken önemli bir husus vardır. O da, vâkıf Safvet Bey'in kurduğu bu vakfın yönetimini kendi soyundan gelen bir yakınına veya Vakıflar İdaresindeki bir yetkiliye bırakmamış olmasıdır.

Mütevelli olarak Bursa şehrinde Belediye Başkanı olacak kişinin görevlendirilmesini ve mütevellinin fevkinde de onun çalışmalarını denetlemek üzere, Bursa Müftülüğü makamında bulunacak zatın nazır olmasını öngörmüş olması şayanı dikkattir.

2) Dullarevi'nin odalarında; mütevellinin uygun görüşü Belediye Meclisi kararı ve nâzırın tasdikini içeren belge ile savaş meydanlarında canlarını feda eden müslüman şehitlerin iffetli dul eşleri otursun.

3) Mezkur binanın çatı altı salonu, binada oturanların toplantı yapma ve ibadetlerini eda etmelerine, bahçede dolaşıp hava almalarına, dükkan bitişiğindeki salon ise sanat icra etmelerine mahsus olsun. Avlu ve bahçede el sanatlarıyla ilgili tezgah kurup, geçimlerine katkıda bulunacak sanatlarla uğraşmaları teşvik edilsin.

4) Şehit eşi dul hanımlar bulunmadığı veya bu türden istekli olmadığı takdirde, ikinci derecede dul kalmış, kimsesiz ve meskensiz iffetli müslüman kadınlar, belirtilen şartlar uyarınca iskân edilsinler.

5) Dullar evinde kalan kadınlardan okur-yazar, dindar ve namaz kılan bir hoca hanım, mütevellinin uygun görüşü Belediye Meclisinin kararı ve nazırın onayıyla müdire olsun.

6) Vâkîf, vakfiyesinin bu bölümünde Müdirenin, dullarevinin asayişini temin etmek, burada kalan hanım efendilerin birer iş ve sanatla uğraşmalarını denetlemek, kendilerine ve çocuklarına adap, ahlâk ve İslâmî bilgileri telkin etmek, okuma bilmeyenleri teşvik ederek okutmak, namaz kıldırmak, mevlid okutturmak ve yukarıda belirtilen şekilde birer sanatla uğraşmalarını sağlamakla görevli olduğunu belirtmiştir.

7) Sözü geçen dükkan ve fırından elde edilecek kira, Müdireye ücret olarak verilsin.

8) Dullarevine alınacak kadınlar, ilel ü emrazdan (sakatlık ve hastalıklardan) hali olsunlar, suç ve cinayetle mahkum bulunmasınlar. Vâkîf, bu şartı ile dullarevinde kalacak hanımefendilerin bir taraftan sürekli hastalık ve sakatlıklardan ârî, temiz, sağlam ve sağlıklı olmalarını, diğer taraftan da herhangi bir suç ve cinayetle hüküm giymiş olmalarını öngörmüştür.

9) Sözü geçen belge ile dullarevine gelecek hanımlar, müdire hanım tarafından tahsis edilecek odada kalıp, belirtilen şartlar doğrultusunda verilecek talimata uygun hareket etsinler. Aksi takdirde müdirenin bu hususla ilgili emir ve talimatına uygun hareket etmezlerse, aşağıda açıklanan şart uygulansın.

10) Kandil ve mangal yakmak gibi işleri kendi başına yapamayacak düşkünlere dullarevinde kalan kadınlardan müdire hanımın nöbetleşe uygun göreceği hanımlar, diğer hizmetlerden muaf tutulmak üzere refakatçi tayin edilsinler.

11) Dullarevine alınıp barındırılan hanımların isimlerini içeren bir levha, binanın giriş kapısına asılacaktır.

12) Yer ve hüviyet değişikliği müdire hanım tarafından belediye idaresine bildirilecektir.

13) Müesseseye erkeklerin ve ahlâksız kadınların girmesi ve burada oturanlarla birlikte bulunmaları yasaktır.

14) Dullarevi içerisinde polisin müdahalesini gerektiren bir suç ve Allah göstermesin bir cinayet meydana gelmedikçe yahut müdire hanım tarafından önceden yazılı teklif ve yardım isteği olmadıkça ya da hükümetçe lüzum görülmedikçe, müesseseye polis ve jandarmanın girmesi doğru değildir.

15) Dullarevi, namuslu ve özellikle hayır ve iyilik ehli olan hanımlara sürekli açıktır.

16) Dullarevine emanet eşya kabul edilmez ama, bağış ve yardım gibi teberrular, teşekkürle kabul edilir.

17) Dullarevinde Belediye Meclisince tasdik edilen biri demirbaş eşya için, diğeri yardım eden şahısların ad ve soyadlarıyla, verilen eşyanın tür ve teberrü tarihini içeren defter olmak üzere iki defter tutulacaktır.

18) Tutulan defter ziyaret eden kadınlara gösterilecek, hanımların verecekleri hediye ve bağışlar müsaade etmeleri halinde gazetelerde ilan edilecektir.

19) Eşya ve evrak defterlerinin korunmasından müdire hanım sorumlu olacaktır.

20) Dullarevinde namus ve iffetle hareket ederek, bilumum İslâmî kurallara ve örtünme hususuna uymak farz olduğundan, burada bulunan hanımlar bu vecibeye uyacaklar ve geçimlerini sağlayacak meşru uğraşlarla meşgul olacaklardır.

21) Dullarevinde çay, kahve ve sigaradan başka keyif verici maddelerin kullanılması kesinlikle yasaktır.

22) Yemek pişirmek ve çamaşır yıkamak gibi görevler için gerekli yer ve zaman müdire tarafından tayin edilerek, disiplin ve düzen temin edilecektir.

23) Müesseseye gerekli olan dikiş dikmek, silmek ve süpürmek gibi hizmetler, burada bulunanlar tarafından nöbetleşe yapılacaktır.

24) Dullarevinde kalan hanımlar gece buraya dönmek üzere, müdire hanımın uygun görüşüyle, müessesenin dışında ahlâka, millî ve dinî terbiyeye uygun işlerle uğraşabilirler.

25) Dullarevinde kalan hanımlar, müdire hanımın uygun görüşüyle dışardaki akraba ve hısımlarını ziyaret edebilirler.

26) Mütevelli, nâzır ve Belediye Meclisinin izniyle hısımları yanında, fabrika, hastahane ve benzeri uygun görülecek yerlerde geceleri de mezkur yerlerde kalabilirler.

27) Dullarevinde kalan hanımlardan birinin uygunsuz ve İslâm âdâbına aykırı herhangi bir hareketi bildirilip mütevelli, nâzır ve Belediye Meclisince gerçek olduğu anlaşılırsa kaydı silinip, kovulma işlemi yapılır.

28) Dullarevinde her türlü hastalıkların tedavisi yasak olduğundan, herhangi bir hastalık meydana gelmesi halinde Belediye doktoruna başvurularak hasta hastaneye kaldırılacaktır.

29) Sağlığı koruma açısından sağlık müdürü ile Belediye doktorlarının dullarevine girme yetkisi olduğu gibi, sağlık ve temizliğe aykırı göreceklere hususları Belediye Meclisine bildirecekler ve verdikleri bilgi dikkate alınacaktır.

30) Dullarevinde kalan hanımlar birbirinin rahatını bozmamak şartıyla kendi odalarında ve müessese salonlarında serbest hareket edebilirler. Ancak yatsı namazından sonra uyku zamanlarında arkadaşlarını rahatsız etmemek ve uykusuz bırakmamak için az bir ses bile çıkarmamaya mecbur olacaklardır.

31) Dullarevinde uygulanması gereken güvenlik işlemleri müdire tarafından uygun görülüp tatbik edilecek ve herhangi bir problem meydana gelmesi halinde müdire hanım, mütevelliye başvuruda bulunacaktır.

32) Dullarevinde kalan hanımlarla müdire hanım arasında meydana gelecek anlaşmazlık ve şikayetler mütevelli, nazır ve Belediye Meclisi tarafından çözülecek, alınacak karara müessese idaresinin ve tarafların uyması mecburi olacaktır.

33) Müdire hanımın bu şartlara uygun hareket etmediği bildirilip, bu durumun mütevelli, nâzır ve Belediye Meclisince gerçek olduğu anlaşılırsa müdire görevden alınıp, açıklanan şartlar çerçevesinde başka bir müdire seçilecek ve atanacaktır.

34) Dullarevinde kalan hanımlardan birinin belirtilen şartlara aykırı davranması halinde mütevelli, nâzır ve Belediye Meclisinin inceleme sonrası kararıyla birincisinde uyarma, ikincisinde kınama, üçüncüsünde kaydı silinerek kovulacak ve çıkarılacaktır.

35) Dullarevinde kalanlardan biri, lüzumu halinde bir süre müesseseyi terkedecek olursa, Belediye Meclisinden izin almaya mecbur olup, izinlilik süresi uzatılmaksızın geçirilirse, Belediye Meclisince gerekli işlem yapılacaktır.

36) Müdire Hanım da belirtilen hususlarda aynı işleme tabidir. Binada kalanların sayısı, binanın kapasitesine ve Belediye Meclisinin kararına göre olacaktır.

37) Söz konusu binalar, tescil tarihinden itibaren zaman aşımıyla, oturulamayacak kadar harap bir hale duçar olursa, mütevelli ile Belediye Meclisinin kararı ve nâzırın onayı ile onarılıp, Belediye adına yönetilsin. Belediye tarafından onarımı imkânsız olduğu takdirde, Belediye Meclisi ve nâzırın onayı ile Bursa Kızılay Derneğine bırakılsın ve başılsın.

38) Bu vakfiyenin bir sureti, müessesenin cümle kapısına asılacağı gibi, diğer birer tasdikli sureti korunmak ve uygulanmak üzere Belediye Meclisi ve Kızılay Derneğine verilecektir.

Vakfiyede yer alan sondan bir önceki şart oldukça önemlidir. Zira, benden önce konuşan Orhan Cezmi Tuncer Bey Hocamızın da vurguladıkları üzere, vakfın temelini teşkil eden ilkelerden biri, ebediliktir. Yani vakfedilen varlığın kıyamete kadar fonksiyonunu sürdürecektir şekilde ayakta durmasıdır. Dolayısıyla her vâkîf, vakfettiği müessesenin kıyamete kadar devam etmesi için gerekli şartlara vakfiyesinde yer verir.

Bu muhterem ve şehitlerimize saygı dolu olan Hacı Safvet Bey de diyor ki: "Benim iradem, bu müesseseyi kurduğum andan kıyamete kadar müessesenin yaşaması yönündedir. Olur ya, şu ya da bu nedenle, ya tabii bir etkenle ya da benzeri bir sebeple, müessesede bir yıpranma ve tahrip unsuru ortaya çıkar, fonksiyonunu yürütemez olursa, müesseseyi Bursa Belediyesi onarıp restore etsin ve burada hizmet, belediye adına yürütülsün. Belediye de bunu yapamazsa, bina Bursa Kızılay Derneğine devredilsin."

Yukarıda açıklanan şartların incelenmesinde de anlaşılacağı üzere, vakfın yönetimi Bursa Belediye Başkanına, Denetimi de Bursa Müftüsüne verilmiştir. Dolayısıyla, türünden tek olan ve 1916 yılında yapılp hizmete sunulan yaklaşık 80 yaşındaki bu müessesenin işletilmesi, korunması, fonksiyonunu yerine getirmesi görevi bu iki makama tevdi edilmiştir. Ama ikisinde de ses seda yok. Ne yönetici ne de denetici bu müesseseye sahip olmuş. Ne olmuş ? Müessese, bugün mail-i inhidam durumuna gelmiştir. Fonksiyonunu yapamaz ve yıkılır olmuştur. İçine girmekten dahi korkulur konuma girmiştir.

Bir vatandaş, bu vatan için canını veren şehitlerin eşlerini himaye etmek için bu müesseseyi vakfediyor, kuruyor ama, 80 yıl geçmeden akibeti bu hale geliyor. Çok hazin bir tablo değil mi?

Zayıf kayırmak, güçsüzü gözetmek, yoksulu kollamak ve yaşlıya şefkat kanadını germek, milli meziyetlerimizdendir. Bakıma ve barındırmaya muhtaç olan insanlara yardım elini uzatmak ve onlara yalnızlıklarını unutturacak şekilde, kardeşçe yaklaşarak ızdıraplarını dindirip huzura erdirmek önde gelen insanî ve İslâmî vecibelerimiz arasındadır. Bu vecibeyi idrak eden hamiyetli insanlardan biri de, merhum Hacı Safvet Bey'dir. Bu hayırsever insan, canlarını vatan ve millet için seve seve feda eden şehitlerimize karşı minnet ve şükran duygularıyla dolu bir vatanperverdir. Şehitlerin geride bıraktıkları eşlerini görüp gözetmenin millî ve dinî bir görev olduğunu kavrayan bu insan, yukarıda işaret edildiği üzere Bursa'nın Osmangazi İlçesinin Alacahırka Mahallesinde bir bina yaptırarak, şehitlerin dul eşleri ile kimsesiz ve meskensiz diğer dulların barındırılmasına tahsis etmiştir.

Sosyal hizmetler bakımından dün neredeydik, bugün nereye geldik? Kurulan vakıflara katkımız ne oldu? Bize emanet edilen sosyal tesisleri koruyabildik mi? İlerlediğimizi ve geliştiğimizi her fırsatta söyleriz ama, dün kaç tane yoksul, muhtaç ve dulu koruma altında bulunduruyorduk. Bugün kaç kişiyi koruyoruz veya korumaya yönelik ne gibi tedbir alıyoruz?

Bu soruları düşünmemizi, düşünüp çare araştırmamızı diliyor, hepinizi sevgi ve saygıyla selamlıyorum.

Vakfiyenin transkripsiyonlu metni:

El-hamdü lillâhî'llezî lâ tebdîli li-kelimâtihi ve lâ tagyîra li-zâtihi ve sıfâtihi ve's-salâtü ve's-selâmu âlä Muhammedini'llezî esese bünyâni'd-dîni'l-metîni ale't-takvâ ve âlä âlihi ve ashâbihi'llezîne istebdelü ma'mûrâti dârü'l-bekâi bi-dâri'l-fenâi ve **ba'dü** işbu vesîka-i müstetâb-ı sıhhat-nisâbın ketb ve tahrîrine bâ'is ve bâdi oldur ki, mahrûsa-i Burusa eşrâfından ve Duhter Şeref Mahallesi ahâlisinden sâhibül-hayrât ve'l-hasenât İnegöllü-zâde el-Hâc Safvet Bey Efendi ibni'l-merhûm el-Hâc Mehmed Efendi mahrûsa-i mezbûre Mahkeme-i Şer'iyyesinde ma'kûd Meclis-i Şer'-i Şerîf-i enverde zikr-i âti vakfına li-ecli't-tescil ve'l-itmâm mütevellî ta'yîn eylediği İstînâf müdde-i umûmisi Ali Ulvi Bey ibni el-Hâc Süleymân Efendi mahzarında ikrâr-ı sahîh-i Şer'î ve itirâf-ı sarîh-i mer'î idüp vakf-ı âtil-beyânın sudûruna değin silk-i sahîhimde olup mahrûsa-i mezbûre mahallâtından Alaca Hırka Mahallesinde kâ'in şarkan dere ve tarîk-i âmm ve garben Değimenci kerîmesi Zeyni Hâtun ve şimâlen Sarı Mustafa hâneleri ve cenûben Hamza Bey tarîk-âmm ile mahdûd fevkânî on yedi tahtanî on yedi ki, cem'an otuz dört bâb oda ve üst katda çatı altı salonu üçyüz yirmi metro murebba'i bağçe ve zîrde muharrer dükkân ittisâlinde kırk dokuz metro salon ve hamâm ve matbah-ı kebir tetimnât ve müştemilâtı hâvî inşâ ve İnegöllü oğlu el-Hâc Safvet Erâmil-hânesi nâmıyla tevsim eylediğim zemîn Hudâvendigâr-i Gâzî Hazretleri vakf-ı şerîfine senevî on beş gurus yirmi para mukâta'alu bi'l-cümle ebniyesi mülk olan binâyı cemî-i tevâbi' ve levâhikıyla ve hudûd-ı mezkûre dâhilinde terbi'an yüz üç metre murebba'i bakkâl dükkânı ve fevkânî iki oda ve bir sofa ve tahtanî hamur yapmağa mahsûs mahall ve ahur ve sâ'ir müştemilât-ı ma'lûmeyi hâvî bir bâb simidçi fırını vakf-ı sahîh-i mü'ebbed ve habs-i sarîh-i muhalled ile vakf ve habs idüp böyle şart ta'yîn eyledim ki, Burusa'da Belediye Riyâsetinde bulunan ve bulunacak zât mütevellî ve kezâ Burusa beldesinde Müftî olan ve olacak zât nâzır ola ve mezkûr odalarda meydân-ı harb ü vegâda fedâ-yı cân itmiş şühedâ-yı müslimînin afife olan dul hatunları mütevellînin tensibi ve Meclis-i Beledî kararî ve nâzır-ı mûmâ-ileyhin tasdîkini hâvî vesîka ile sâkine olalar ve mezkûr ebniyenin çatı altı salonu sükkânın ictimâ' ve ibâdetine ve bağçesi teneffüslerine ve dükkân ittisâlindeki salon icrâ-yı san'atlarına mahsûs ola ve havlu ve bağçede dest-gâh kurmak sûretiyle san'at işlemeleri gibi medâr-ı ma'îşetleri olabilecek san'atlar tergîb ve teşvîk olunalar ve şâyed bu kâbil hatunlar bulunmadığı veya taleb ve râgib olmadığı hâlde derece-i sâniyede dul kalmış bîkes ve meskensiz afife olan İslâm kadınları şürût-ı sâbika vechile iskân edileler erâmil-hâne âsâyişini te'mîn ve her birinin birer iş ve san'atla iştigâllerine nezâret ve anlara ve çocuklarına âdâb ve erkân dîn-i İslâmî telkîn etmek ve okumak bilmeyenleri bi't-teşvîk okutmak ve namaz kıldır-mak ve mevlid-i şerîf okutmak ve anları ber-vech-i meşrûh birer san'atla iştigâl ettirmek için ebniye-i mezkûrede ikâmet itmekde bulunan kadınlardan okur yazar zâhîde ve musalliyeye bir hâce hanım kezâlik mütevellînin tensibi ve Belediye Hey'etinin kararî ve nâzır-ı mûmâ-ileyhin tasdîkiyle müdür ve nâzıra ola ve mezkûr dükkân ve firundan hâsıl olan icâre müdür-i mûmâ ileyhâya ücret olarak verile bu erâmil-hâneye kabûl olacak kadınlar ilel ü emrâzdan sâlime ve cünha vü cinâyetle gayr-i mahkûme bulunmak şartdır ve mezkûr vesîka ile vürûd idecek hatunlar müdür hanım tarafından tahsis olacak odada sâkine olup şerâ'it-i mezkûreye muvâfık virilecek talimâta tevfiik hareket ideceklerdir aksi takdîrde ya'ni idhâl olunan hatunlar müdürinin bu yoldaki emr ü talimâtına tevfiik hareket etmezlerse zîrde beyân edilen şart tatbik oluna ve kendi başına kandil-lâba mangal yakmak gibi umûr tesviye ve ihzâra muvaffak olamayacak âcizlere mü'essesesi-nişin kadınlardan müdür hanımın münâvebeten münâsib hatunlar başka hizmetlerden müstesnâ olmak üzere refika ta'yîn oluna erâmil-hâneye idhâl ve iskân edilmiş olan hatunların esâmîsini nâtik olan levha mü'essesesi-nin cümle kapusuna ta'lik edileceği gibi nakl-i mekân ve hüviyyet keyfiyeti müdür hanım tarafından Belediye dâiresine ihbâr edilecektir. Mü'esseseye erkeklerin ve ahlâksız kadınların duhûlü ve mü'essesesi-nişin olan-larla ihtilâl etmeleri memnû'dur. Erâmil-hânenin derûnunda polisîn müdâhalesini mücib bir cünha ve Hudâ ne-kerde bir cinâyet tahaddüs ve yahud müdür hanım tarafından teklîf ve istimdâd tahrîri sebik itmedikçe ve yahud hükûmetçe lüzûm görölmedikçe mü'esseseye polisîn ve jandarmanın duhûlü câ'iz değildir. Erâmil-hâneye emânet eşyâ kabûl edilmez hibe ve i'âne gibi teberru'ât ma'a't-teşekkür kabûl edilür. Erâmil-hânedeki Belediye Meclisinin

taht-ı tasdikinde olmak üzere demirbaş eşyâ için bir kı'ta defter tutulacağı gibi îânedede bulunan hanımların ve müteberri'(î)nin isim ve şöretini ve eşyanın nev'i ve târîh-i teberru'unu nâtik diğer bir defter de tutulacak ve bu defter ziyâret eden kadınlara irâ'e ve hanımların itâ edecekları hedıye ve hibeler müsâ'adelerinde gazetelerle ilân olunacaktır ve eşyâ ve defâtir evrâkın muhâfazasına müdire hanım mes'ûl tutulacaktır. Erâmil-hânedede namus ve iffetle hareket bi'l-cümle kavâ'id-i İslâmiyyeye ve emr-i tesettüre ri'âyet farz olduğundan mü'essesese-nişîn olan hatunlar bu vecîbeye ri'âyet edecekler ve medâr-ı ma'tşet olacak ve teveggulât-ı meşrû'a ile meşgûl olacaklardır ve erâmil-hânedede çay ve kahve ve sigaradan mâ'adâ mükeyyifât isti'mâli kat'ıyyen memnû' olduğu ve yemek pişirmek ve çamaşır yıkamak misillü vazâ'if için müdire tarafından mahall ve zamân ta'yîn ve bu vechile intizâm te'mîn edileceği mü'essesese lüzûmu görülen dikişi dikmek ve silmek sü-pürmek gibi hizmetler sükkân tarafından münâvebe sûretiyle yapılacaktır.Sükkân gıce erâmil-hâneye gelmek üzere müdire hanımın tensîbiyle mü'essesenin hâricinde ahlâk ve terbiyye-i dîniyye ve millıyye ile mütênâsib umûr ve husûsât ile iştigâlleri câ'izdir. Mü'essesese-nişîn sükkân müdire hanımın tensibi ve icâzetiyle hâricdeki akrabâ ve ta'allukâtını ziyâret edebileceklerdir ve mütevellî ve nâzır ve hey'etin izniyle ta'allukâtı nezdinde ve fabrika ve hasta-hâne ve sâ'ir münâsib görülecek mahallerde giceleri dahi mezkûr mahallerde kalabileceklerdir.Sekeneden birinin uygunsuz ve mugâyiri-âdâb-ı İslâmiyye bir günâ hâli ihbâr ve mütevellî ve nâzır ve hey'et-i mezkûrece tahakkuk ider ise kaydı terkîn ve mu'amele-i tardıyyesi icrâ olunur ve erâmil-hânedede her nev'i hastalıkların tedâvisi memnû' olduğundan her hangi bir hastalık vukû'unda Belediye tabîbine mürâca'at ve marîza hasta-hâneye nakl olacaktır.Hıfısu's-sihha nokta-i nazarınca sıhhiyye müdiri ve Belediye etibbâsi erâmil-hâneye duhûl salâhiyetini hâ'iz oldukları gibi mugâyiri-âdâb-ı İslâmiyye ve nezâfet görecekları husûsâtı Belediye Hey'etine ihbâr idecekler ve bi't-tabî' nazar-ı dikkate alınacaktır. Sükkân ve diğerlerinin istirahatlerini ihlâl etmemek şartıyla kendi odalarında ve mü'essesese salonlarında serbestiye tamâmen mâlikdirler. Ancak yatsu namazından sonra uyku zamanlarında arkadaşlarını râhatsız etmemek ve uykusuz bırakmamak için cüz'î bir ses bile çıkarmamakla mecbûr olacaklardır ve erâmil-hânedede tatbîki elzem olan mu'amele-i inzibâtiyye müdire tarafından tensib ve tatbik ve müşkilâtın hudûsu takdîrinde müdire hanım mütevellıye mürâca'at edecektir. Sükkân ile müdire arasında hâdisese olacak ihtilâf ve şikâyât mütevellî ve nâzır ve Belediye hey'et-i tarafından edilirdir ve karâr-ı vâki' mü'essesese idâresince ve tarafeynce mecbûriyyü'l-tibârdır. Müdire hanımın işbu şerâ'itinin ahkâmına tevfi'k hareket etmediği ihbâr idilüp bu hâl de mütevellî ve nâzır ve hey'et-i mezkûrece tahakkuk ider ise müdire azl ve şerâ'it-i meşrûde dâ'iresinde diğer bir müdire ta'yîn ve intihâb idilür sükkândan biri zikr olunan şerâ'itin ahkâmına mugâyir hareket ettiği hâlde mütevellî ve nâzır ve hey'etin ba-de't-tahkîk karârıyla birincisinde ihtâr ve ikincisinde tevbi'h üçüncüsünde terkîn-i kaydıla tard ve ihrâc olacaktır.Hasbe'l-lüzûm sükkândan birisi bir müddet erâmil-hâneyi terk idecek olur ise hey'etden ruhsat almaya mecbûr olup müddet-i me'zûniyyet bilâ temdîd mürûr ider ise lâzım gelen, hey'etçe icrâ idilecektir müdire hanım da husûsât-ı mezkûrede aynı mu'ameleye tâbî'dir ve bu binâda sükkânın adedi binânın isti'âbına ve hey'etin karârına göre olacaktır ve ebniyye-i mezkûr(e) târîh-i tescîlinden itibâren mürûr-ı zamânla iskân olunamayacak bir hâl-i harâbiyye dâ'ir olur ise mütevellî ve Belediye Hey'etinin karâr ve nâzır-ı mûmâ-ileyhin tasdikıyla bi't-ta'mîr Belediye nâmına idâre oluna şâyed Belediyece ta'mîr müte'azzir olduğu takdîrde hey'et-i mezkûre ve nâzır-ı mûmâ-ileyhin tasdikıyla Burusa Hilâl-i Ahmer Cem'ıyyet-i muhteremesine terk ve teberru' oluna ve işbu vakfiyyenin bir nüshası mü'essesenin cümle kapusuna ta'lik olunacağı gibi diğer birer nüsha-i musaddakaları berây-ı hıfz ve tenfiz Belediye Hey'etine ve Hilâl-i Ahmer Cem'ıyyet-i muhteremesine itâ olunacaktır deyü fârigan ani's-şevâgil mütevellî-i mûmâ-ileyhe teslim eylediğimde ol dahi tesellüm ve kabûl idüp sâ'ir mütevellîlerin ekâfda tasarrufları gibi tasarruf eyledi didikde gıbbe't-tasdikî's-şer'î vâkır-ı mûmâ-ileyh Safvet Bey Efendi kelâmını semt-i âhere sârif olup vakf-ı akâr İmâm-ı A'zâm ve hümâm-ı akdem sirâcül-millet ve'd-dîn hazretleri katında sahîh ise de lâkin gayr-i lâzım olmağla kâbil-i rücû' olduğundan zikr olunan erâmil-hâne ve dükkân ve fırûnu ke'l-evvel mülkûme istirdâd iderüm mütevellî-i mûmâ-ileyhin kasr-ı yediyle bana teslimde tenbîh olunsun didikde mütevellî-i mûmâ-ileyh mutasaddi-i cevâb olup gerçi vakf-ı akâr İmâm-ı A'zâm-ı müşârün-ileyh hazretleri indinde sahîh ve gayr-i lâzımdır. Lâkin İmâm-ı sâlis Muhammed bin Hasan eş-Şeybânî Hazretleri indinde dahi vâkır, mücerred vakaftü dimekle vakf sahîh olduğu emr-i mukarrerdür deyü redd ü teslimden ba'de'l-îmtinâ' sıhhat ve lüzûm-ı vakfa hükm-i şer'î talebiyle meclis-i ma'kûd-ı mezkûrda müterâfi'ân olduklarında kibel-i şer'den dahi tarafeynin kelâmına ba'de'n-nazar mennâ'ün li'l-hayr olmaktan hazer ve cânib-i vakf tercîh olarak e'imme-i eslâf beyinde hilâf-i câri ma'lûm olmağla alâ kavli men yucevzihû ve yerâhu evvelen vakf-ı mezkûr şürûnunun sıhhatine ve sâniyen lüzûmuna hükm-i şer'î olunup vakf-ı mezkûr sahîh ve lâzım olduğundan min ba'd naks ve nakızına mecâl muhâl ve tebdîl ve tagyîri mümteni'ül-ihhtimâl oldu.**Femen beddelehu ba'de mâ semî'ahu fe-innemâ ismuhû ale'l-lezîne yubeddilûnehu inna'llâhe semî'un alîm** . Ve ecrül-vâkırî ale'l-hayyil-cevâdil-kerîm cerâ zâlike ve hurrîre fil-yevmî's-sâlis ve'l-ışrîne min Şehri Ramadânî'l-mübârek li-seneti erba'in ve selâsine ve selâsi-mi'etin ve elf.

Şühüdül-hâl :

Kavaklı Mahallesi İmâmı Hâfız Süleyman Efendi ibni el-Hâc Ömer Efendi.

Eytâm Müdiri Hacı İsmail Hakkı Bey ibni Lütfullah.

İstinâf Başkâtibi Cafer Efendi ibni Kâmil Efendi.

TARTIŞMA

Oturum Başkanı- Bu güzel konuşmanız için çok teşekkür ediyoruz İbrahim Bey.

Hüseyin Ragıp UĞURAL (Emekli Vali)- Hepinizi sevgi ve saygıyla selamlarım.

Sayın İbrahim Ateş'in konuşmasını, her yıl olduğu gibi, bu yıl da büyük bir şevkle ve zevkle çok faydalanarak dinledim. Kendilerine, teşekkürlerimi sunarım.

Bu toplantılara devam ediyorum ve daima yenibir şeyler öğrenmek için geliyorum. Bu, yeni bir şey öğrenme arzumu, -Allah razı olsun kendisinden- İbrahim Bey karşılıyor.

Geçen sene, Avarız Vakıfları hakkında konuştular. Ben, o ana kadar, Avarız Vakıfları hakkında bilgi sahibi değildim. Elimde 10 tane vakfiye var, bunlardan birisi de, Avarız Vakıflarına ait vakfiyeymiş. Kendilerinden, geçen sene bu bilgiyi aldıktan sonra, bunu inceledim. Bu suretle, o vakfiye, benim gözümde değerini kazandı.

Bu sene de, ilk defa, Dullarevi'nin mevcudiyeti hakkında bilgi verdiler. Bu da yepyeni bir bilgi. Bu bakımdan da kendilerine teşekkür ederim.

Gerçekten bu önemli bir örnektir. Bizde, huzurevleri, güçsüzler evleri var. Tabii hep devletten yardım bekleyerek bunlar meydana geliyor. Halbuki, İbrahim Bey'in buyurdularına göre vakıf da yapılabilir ve çok güzel de bir hizmet oluyor. Bu bakımdan, bu güzel örneği herkese hatırlatmak, öğretmek için, kendilerinden ricam, bu vakfiye sadeleştirilerek Vakıf Haftası Kitabı'nda yayınlanırsa herkese örnek olması bakımından çok iyi olacaktır. Ben de sadeleştirme konusunda çalışmalar yapıyorum. Bizim, geçmişimizde, 650 yıllık devlette çok güzel idareciler, hayırseverler yetişmiş, güzel eserler bırakmışlardır. Bunlar, risale, letafetname gibi isimler almışlardır. Eski harflerle yazılıp, arşivlerde bulunan bu eserler okunmadığından toza ve toprağa terk edilmiş vaziyettedir. Bu itibarla, bu güzel, örnek eserlerin yayınlanması ve herkese duyurulması, geçmiş değerleri bugüne de mal etmek bakımından çok yerinde olacaktır.

İbrahim Bey'e, bana yeni bir şey öğrettiği için tekrar teşekkür ederim, saygılar sunarım.

Dr.Nazif ÖZTÜRK- Efendim ben, soru sormadan öte, bir-iki katkıda ve bir de temennide bulunmak istiyorum.

Bu eramilhanenin çok benzer bir uygulaması, bundan 700 yıl önce Sivas'ta cereyan ediyor. Bana göre, en az bu kadar veya bundan daha fazla dikkat çekicidir. Orada, ihtiyaç sahibi olan hanımlara, kendi evlerinde iş temini konusu öngörülüyor. Büyük bir işletme var, örnek ziraatçılık ve hayvancılık yapılıyor. Buradan elde edilen paralarla, yün, pamuk ve benzeri hammaddeler alınıyor, bu hanımlara evlerinde veriliyor ve evlerinde yapılan faaliyet karşılığında ücret alıyorlar. Öksüz kalan çocuklar ise, mutlak mânada, bugünkü gibi yetiştirme yurtlarına değil, koruyucu ailelerin yanına veriliyor ve bu vakfın gelirinden, ümeranın tespit edeceği miktarda bir ücret verilmesi öngörülüyor. Bu çok önemli bir nokta, maktu bir bedel değil, o vilayeti idare eden Vali, Belediye Başkanı vesair insanların, bu çocuğun bakımı için ne gerekiyorsa, kaç lira gerekiyorsa, o kadar paranın verilmesini öngörüyor.

Bir üçüncü konu, koruyucu aile yanına verilen çocuğun sadece bakımının değil, eğitiminin de üstlenilmiş olması öngörülüyor. Bunun üzerinde ayrıca durulması gerektiğini düşünüyorum.

Sayın Ateş'e teşekkür ederim, çok detaylı anlattı. Zannederim gözünden kaçan bir nokta daha var. Bu eramilhanede, çocukları öksüz kalan, yani babası şehit olan çocukları annesiden ayırmadan, aile sıcaklığı içerisinde muhafaza edilmek üzere, çocuklarıyla birlikte bu hanımların orada misafir edilmesini, barındırılmasını öngörüyor. O salonda, tezgâhlar, dokuma tezgâhi vesaire atölye gibi çalışıyor. Döner sermayesi var; dışarıda çalışanlar, hastane ve fabrikalarda çalışabiliyor.

Ben, bu binayı gidip yerinde gördüm. Binanın mülkiyeti, Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün, yani vakfının üzerinde, dolayısıyla Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün yönetiminde. Bahçe kısmı ve orada kalan insanların ekmeğinin pişirildiği fırın ve mutfak olan kısım, yok olmuş; fakat, iki katlı bina olduğu gibi ayakta duruyor. Bu binanın, mutlak mânada, Genel Müdürlükçe, örnek bir faaliyet olarak restore edilmesini ve hizmete açılmasını teklif ediyorum.

Prof. Dr. Ercüment KURAN- Sayın Başkan, bu çok güzel tebliğ için, Dr. İbrahim Ateş Beyefendiyeye, şahsım adına şükranlarımı arz etmek isterim.

Hakikaten, sempozyumlarda veya kurultaylarda böyle tebliğlere ihtiyaç var; yani, ilme yeni bir şey getirmek gerekiyor.

Bakınız, kendileri herhalde tarihçi; ama, evvela vakıfçı. Bu bir tarih meselesi. Türk kültürünün, yakın çağ tarihimizin, iç dokusu meselesi. Türkiye'de 57 üniversite var, bunlar, bol bol öğrenci yetiştiriyor; fakat, üniversitelerin yüzde 50 araştırma fonksiyonu ihmal edilmiştir. İşte, Uludağ Üniversitesinin yapacağı büyük bir iş. Tabii Vakıflar binayı ihya eder, bugünkü durumuna fonksiyonellik getirebilir; bunlar güzel şeyler. Fa-

kat, bunlar kâfi değil; Türk gençliğine örnek vereceksiniz. Türk gençliğine, kendi tarihinin insan tarafını, içti-mai tarafını, kültür tarafını örnekleriyle göstereceksiniz. Bu da üniversitelerin işidir.

Şimdi, birkaç mesele var. Ewela, 1916 yılında kurulmuş müessesese, bir Müslüman müessesesi. Buna benzer müesseseler, ekalliyetler de vardır; Rumların, Yahudilerin, Ermenilerin müesseseleri vardı. Müslü-manların müessesesi olarak, benim bildiğime göre, darüşşafaka vardı; hep hakaret ettiğimiz, küçümsediğimiz Abdülhamid zamanında yapılmış; Sivas Valisi Halil Rifat Paşa'nın sadrazamlığında yapılmış büyük bir mües-sesedir.

İnegöllüzade Saffet Bey kimdir; bunu araştırmak lazım. Mahallî gazetelerden bu çıkar. Tabii bu üniver-sitelerin yapacağı bir şeydir. Uludağ Üniversitesinin Fen-Edebiyat Fakültesinin, İlahiyat Fakültesinin yapacağı işlerdir. Oranın, İnkılap Tarihi Enstitüsü var, bunların yapacağı şeylerdir.

İkincisi, 1918 yılının 20 Temmuz'unda, Bursa, Yunanlılar tarafından işgal edildi. O zaman bu müesse-se mevcut muydu, çalışıyor muydu; Yunanlılar ne yaptılar?.. Ancak, 9 Eylül'den sonra -Bursa'nın kurtuluşu zaten 11 Eylül veya 12 Eylül'dür- tekrar bizim devletimizin eline geçti. Ondan sonra, orada çok değerli bir vali vardı, soyadı Erkul, vali ve belediye reisiydi. Kendisi hayırsever bir zattır. Bu eser, onun zamanında yaşadı mı, ne zamana kadar yaşadı, himmet gördü mü? Ne zaman ihmal edildi?.. Kaç hanımefendi bundan fayda-landı? Bunların tespiti gerekir. Bunlar, mahallî gazetelerden bulunamazsa, tarihçilerde bir de anket usulü var-dır -yalnız sosyologlar değil, tarihçiler de anket usulünü uygular- bu uygulanabilir.

Gene misal olarak söylüyorum, Profesör Ahmet Yaşar Ocak Bey, Sivas'ta, Çapanoğlu isyanı hakkında kaynaklarla yetinmedi, gitti, orada, o hadiseyi yaşamış olan yaşlılarla anket yaparak bilgi edindi ve çok güzel bir örnek çalışma ortaya koydu. Yani, hem tarih belgeleri, hem de yaşayan insanlardan elde edilen bilgilerle tarihi tekrar ihya etmek gerekir. Bu çalışmaların, Vakıflarla, Uludağ Üniversitesi arasında yapılacak bir işbirli-ğiyle ortaya konması gerekir.

Vakıfların da, oradaki fırını ve müesseseyi ihya etmesini temenni ederek sözlerime son veriyorum.

Hikmet TAN- Efendim ben hukukî inceliği olan bir konuda hocamdan bilgi almak istiyorum.

Konuşmanızda belirtilen Dullarevini vakfeden zatın, müesseseyi konuşlandırdığı alanı bir başka vakıf-tan kiraladığını ifade buyurdunuz. Hukukumuzda, satın alma yahut satma olanağı yok muydu da, kiralama yoluna gidildi? Yani, Türk Vakıf Hukukunda, ya da Medeni Hukukta, vakıf arazileri ve emlakı satılabilir mi, satılamaz mı? Bu yapılamadığı için mi kiralama yoluna gidildi?

Bu hususa kafam takıldı. Gerçi, yine, konuşmanızın bir bölümünde, ebedilik niteliğinden söz ettiniz. Bu, bir mânada, bu tür vakfa konu olan emlakın satılamayacağı anlamını da ifade ediyor; ama, yine de be-nim kafam takıldı. Güncel yaşamımızda da bu söz konusudur. Zaman zaman vakıflara ait arazide, bir tesisi kuracaksak, satın almak istiyoruz, satılamıyor. Bu konunun açıklığa kavuşturulması bakımından sordum.

Bir de, bu vakıf müessesese halen yaşıyor mu diye soracaktım; yaşamadığını, fonksiyonunu bitirdiğini, bakımsız halde olduğunu ifade ettiniz. Bunun sonucu olarak da, şunu öğrenmek istiyorum: Peki, bu arada Vakıflar Genel Müdürlüğümüz ne yaptı? Bu meselelere el atıyor mu, atmıyor mu?

Dr. İbrahim ATEŞ- Efendim, bildirimim akabinde, bu soruları soran ve katkıları yapan hocalarımızla değerli dostlarımızın katkıları beni sevindirdi. Kendilerine teşekkür ediyorum.

Öncelikle, Sayın Ragıp Uğural'a arz etmek isterim ki, bu vakfiyenin -inşallah, nasip olursa- trans-kripsiyonunu, bugünkü neslin anlayacağı şekilde sadeleştirilmiş şeklini, bildirimim akabine koyarak, gelecek seneki, XIII. Vakıf Haftasında sizlere sunulacak kitapta elinizde olacak şekilde çalışmayı sürdüreceğiz.

Nazif Bey kardeşimin katkıları beni sevindirdi. Teşekkür ediyorum. Soru mahiyetinde bir şey yok idi.

Sayın Prof. Dr. Ercüment Kuran Hocamızın katkılarına da müteşekkirim. Tabii ki, İnegöllüzade'nin araştırılıp, kim olduğunun bugünün nesli tarafından bilinmesi bir vefa borcudur, bir vatanperverliktir. Böylesi-ne asil duyguyu içinde yaşatan ve yaptığı eserle milleti yaşatmaya çalışan bu insanın araştırılması önemli bir husustur. Zannediyorum bu araştırma konusunda, Uludağ Üniversitesinin ilgili öğretim üyelerine büyük görev düşüyor.

Bendeniz bir arşivistim; yani, Osmanlı belgelerini okuyan, yazan, çizen ve analiz eden bir abd-i aci-zim. Böyle belgeleri gün ışığına çıkarmayı kendine görev telakki eden bir kardeşinizim. Merhum İnegöllüza-de'yi bulmak ne denli önemli ise, onun eserini ayakta tutmak da, en azından o denli önemlidir.

Bir Arap şairin sözü aklıma geldi ,bunları söylerken:

"Tilke âsârunâ tedullü aleynâ
Fenzuru bâdena ilel âsârî "

diyor şair. Yani, "Bizim geride bıraktığımız o yapılar, o eserler, bizi size gösteren eserlerdir; bizi anla-tan, bizi söyleyen, bizim ruhumuzdaki duyguları sizlere yansıtan eserlerdir. Bizi tanımak istiyorsanız,

bizden sonra o eserlere bakın. O eserlere bakın, bizi görün; o eserlere bakın, saygılı olun, bize saygınızı ortaya koyun" diyor. Bizim, millet olarak, bu tür insanlara saygılı olmamız, onlara hürmetimizi ortaya koymamız için, eserlerine sahip çıkmamız gerekir.

"Vakıflar Genel Müdürlüğü şu anda ne yapıyor?" şeklinde başka bir soru varid oldu. Ben, bu hususla ilgili araştırmalarımı kısmen sürdürdüm. Bölge Müdürlüğümüzle yazışmalar yaptım, görüşmelerde bulundum. Bursa Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kuruluna konu intikal ettirildi. Çizimi yapıldı. Eski, orijinal şekline uygun olarak yeniden yapılmak üzere, kuruldan karar almak üzere, Bölge Müdürlüğümüzce kurula müracaatta bulunuldu. İnşallah, olumlu bir sonuç alınacağını diliyor ve ümit ediyoruz. Bu dilek ve ümitte yetinmek de olmaz. Bence de, Sayın Öztürk kardeşimin dediği gibi, bu binanın orijinaline uygun yapılması, restore edilmesi, ondan sonra da o halde bırakılmaması lazım gelir. Bugün yüzlerce kardeşimiz teröristlerin karşısında şehit oluyorlar, onların geride bıraktıkları yüzlerce dul eşleri ve yetim çocukları var. Onları, orada gül gibi geçindirmek, huzur içinde yaşatmak ve bir fide gibi yetiştirmekle yükümlüyüz.

Nazif Bey'in dediği gibi, sadece dul hanımların orada kalması öngörülmemiş, vaktimin yetemeyeceği düşüncesiyle değinemedim; orada, o yavrular ana kucağından ayrılmasın, ana şefkatinden uzak kalmasın, analarıyla birlikte kalsınlar. Müessese müdiresi o yavrulara, anneleriyle birlikte İslamî eğitim ve terbiyeyi versin öngörülmüştür. O şekilde yeniden ihya edilmesi, bu millette, bu duygunun canlanıp yeniden yaşanması na yol açacaktır.

Biliyoruz, bazı vakıflar, güçsüzler yurdu kuruyorlar, yaşlılar yurdu kuruyorlar. Bu çalışmalar fevkalade güzel şeylerdir. Ama, öncelikle kurulanları korumak lazımdır. Biz, kurulanları yaşatmazsak, bizden sonra gelenler de, bizim yaptıklarımızı yaşatmazlar. Bizden sonrakilerin, bizim eserlerimize sahip çıkabilmeleri için, bizim atalarımızın eserlerine sahip çıkmamız gerekir.

Sayın Hikmet Tan kardeşimizin "Acaba vakıf varlığı satılmıyor muydu da, vakfın arsası ya da arazisi kiralanarak üzerine bu müessese yapıldı?" şeklinde bir sorusu oldu. Efendim, sizin de buyurduğunuz gibi, vakıflarda ebedilik ilkesi önde gelen ilkelerden biridir. Onun ardında, her vakfiyenin son kısmında, şu ifadeye yer verilir: "Lâ yubâû vela yühebu" Yani, "Bu vakıf varlığı, ne satılır, ne de kimseye peşkeş çekilir, hibe edilir. Satılmaz ve hibe edilmez." demektir. Ebediyen o amacı gerçekleştirecek şekilde yaşatılması, öngörülen şartların başında gelmektedir. Ancak, bu vakıf varlığı, öngörülen hizmet şartlarını gerçekleştiremeyecek konuma, atıl duruma gelirse, o zaman, ahkâmül evkafta da yer alan, hukuki bir maddeye göre istibdal olunur yani, orası satılır, o paranın aynıyle daha çok gelir getirecek bir başka gayrimenkul alınır, oradan temin edilecek gelire, o hayır şartları sürdürülür.

İşte, satma konusu, böyle imkân dışı olduğu için,buna biz Vakıf Hukukunda, eski deyimle "mukataa" sözcüğünü kullanıyoruz. Bu vakıf arazinin üzerinde herhangi bir hizmet yapılması, herhangi bir bina ihdas edilmesi ya da herhangi bir gelir getirici bitki, bahçe yeşertilmesi için, bir kişi ya da bir vakıf tarafından, belirli bir yıllık ücretle orası kiralanır; bunun adına da, vakıf literatüründe mukataa denir. Bu husus vakfiyede belirtilmiştir. Yılda 15 kuruş 20 para mukataa ile, bu araziyi bu merhum kiralamış ve bu müesseseyi kurmuştur.

Müessesenin resimleri elimde, şöyle uzaktan da olsa göstermek isterim. Bakınız, iki katlı, duvarlar kalmış. Hani, çatı altı salon demiştim ya demin, şurası. İçine girilmeye korkuluyor. Bunun, bu haliyle yapılması mümkün değil. Çizimi yapıldı, bu orijinal şekline uygun olarak yıkılıp yapılması için Bölge Müdürlüğümüz girişimlerini sürdürmekte. İnşallah olumlu şekilde cevaplar alınması halinde, Genel Müdürlüğümüzün ilgili birimleri de, bunun onarılması, yapılması için ödenek tahsis ederse -ki, edilmesi zarureti olduğuna inanıyoruz- bu eser yeniden kazandırılır, hizmete sunulur.

Engin ÖZTÜRK- Efendim, şu anda gerçekten çok heyecanlıyım, Sayın Ateş'e çok teşekkür ediyorum; çünkü, Rahmetli Hacı Saffet Bey benim akrabam. Evet, şok oldum, korkunç heyecanlıyım. Kendisine bu konuda her türlü bilgiyi bulabilirim. Halam, 101 yaşında, İstanbul'da, benim baba tarafı akrabam idi. Çekirge'de, Çelik Palas'ta, torunlarının yaşadığı köşk mevcuttur şu anda. Ben, bütün bilgileri bulup kendisine takdim edeceğim.

Ayrıca teşekkür edeceğim, benim cetlerim için böyle bir şey oldu ve son derece duygulandım. Teşekkür ediyorum kendisine.

Oturum Başkanı- Efendim, Birinci Oturumumuzu burada kapatırken şunu bildirmek istiyorum: Bugün, devletin mükellefiyetinde olduğunu düşündüğümüz pek çok işin vakıflar yoluyla ecdadımız tarafından yerine getirildiğini; bunu da sadece bir insanî görev olarak, bir hayır düşüncesiyle yaptıklarını hepimiz kabul ediyoruz. Ancak, şurası muhakkak ki, ecdadımızdan kalan vakıfların, bizim tarafımızdan süre gelirlilik çizgisi içerisinde devam ettirilmesi ve bunun kaybolmuş olanlarının tekrar ihya ettirilmesi yönünde çalışmalar yapmamız, bu konuda Vakıflar Genel Müdürlüğüne, insanlar olarak, halk olarak, bilim adamları olarak sonuna kadar destek vermemiz gerektiği sözleriyle Birinci Oturumu kapatmak istiyorum.

Hepinize, göstermiş olduğunuz ilgiden dolayı teşekkür ederim.

١٤١٧

انجوز نهج توره اوقافك ...
صحيح ما وعده من النهج وسراطة وكماله بعد ولوه عافى الكون
معنا لغيره من سائر الامور التي هي في النهج

١٤١٦
١٤١٧
١٤١٨
١٤١٩
١٤٢٠

٢٧٢ الحرج الذي لا يبين للمائة ولا تغير لذاته وصفاته والصلوة والسوم على محمد الذي استسبحنا به الدنيا الميتة على القوي ...
معناه دارا بايا ...
الكلية ...
الفرقة ...
صريح ...
ابو محمد ...
باب اول ...
وتمت ...
وغيره ...
صحيح ...
ولله ...
نفسه ...
مبشور ...
ثانية ...
رهبانية ...
بالتسوية ...
اقامت ...
مؤمن ...
جول ...
طرفة ...
وضم ...
نفاق ...
فان ...
بلدية ...
در وقت ...
انجلك ...
انفس ...
قول ...
فان ...
اياه ...

Resim 1. Bursa-Osmangazi ilçesi Dullarevi (Darülaceze) güneydoğu görünüşü.

Resim 2. Bursa-Osmangazi ilçesi Dullarevi (Darülaceze) güney cephesi.

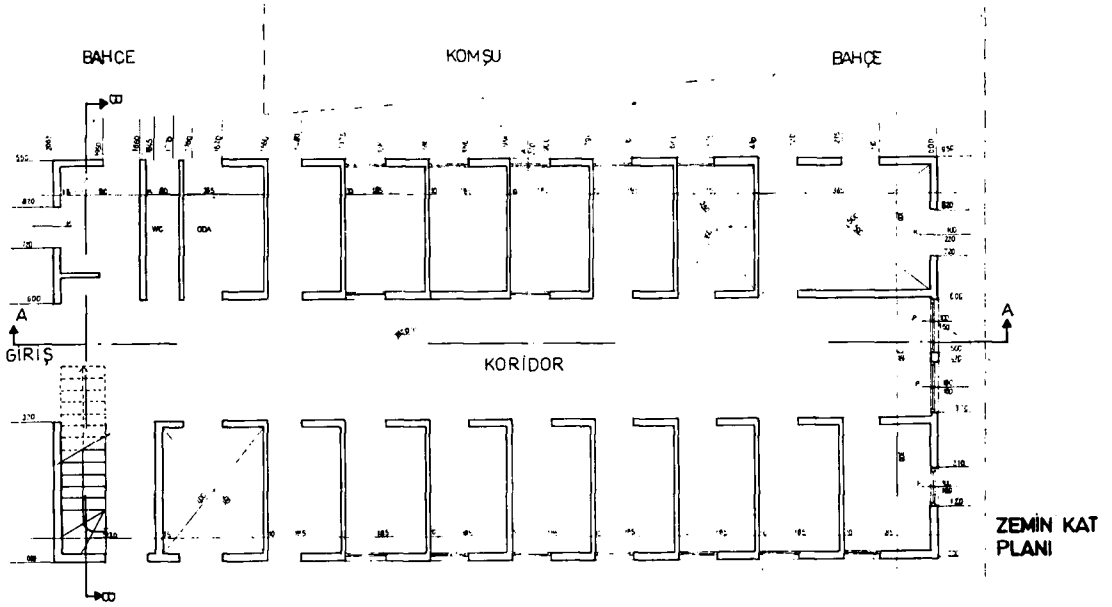
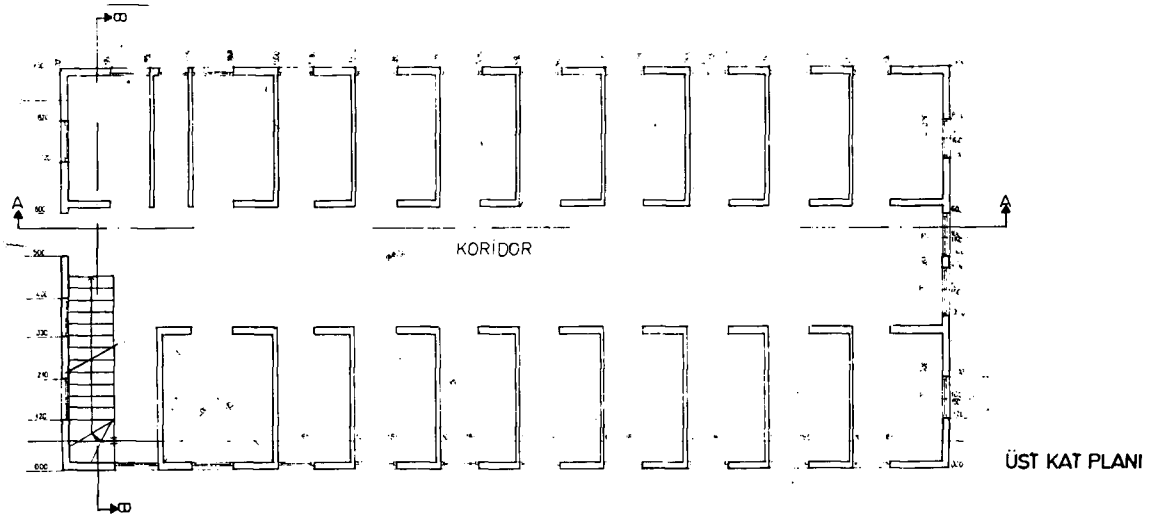

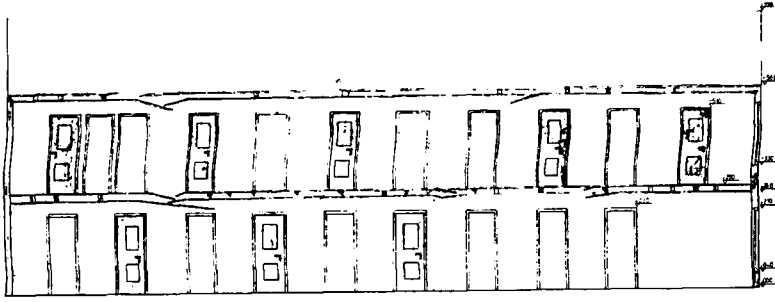

Resim 1. Bursa-Osmangazi ilçesi Dullarevi (Darülaceze) güneydoğu görünüşü.

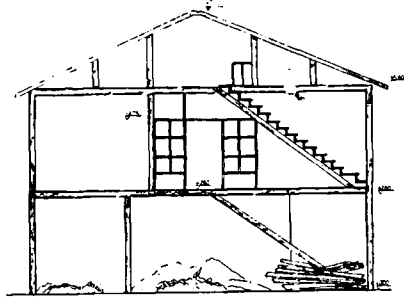
Resim 2. Bursa-Osmangazi ilçesi Dullarevi (Darülaceze) güney cephesi.

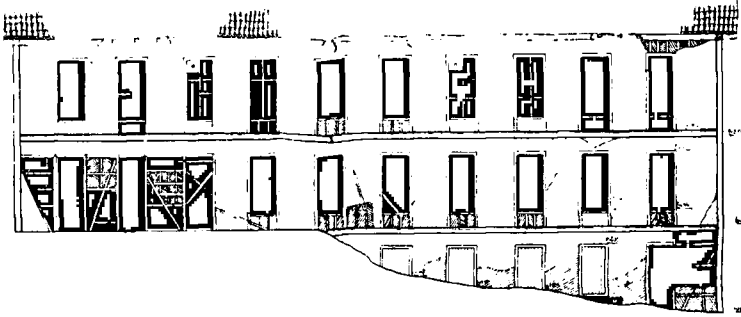

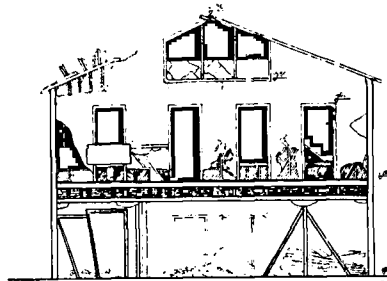
A-A KESİTİ

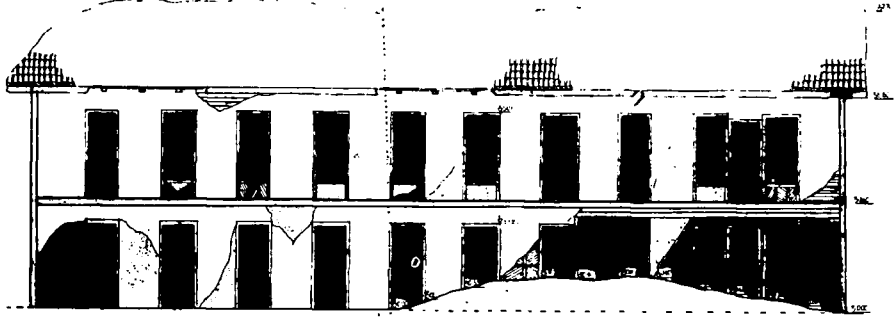
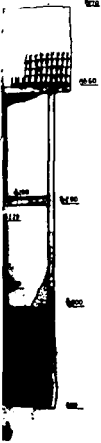
B-B KESİTİ

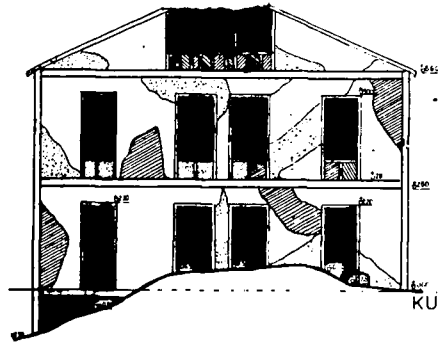
DOĞU CEPHESİ

GÜNEY CEPHESİ

BATI CEPHESİ

KUZEY CEPHESİ

16.13.H.247 VAKIFLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ			
OLUŞTURAN	M. DADAYLI Y. TOKUNAY	BURSA İLKOSMANGAZİ İLÇESİ	
DİZEN	G. YILMAZ	ALACAHIŞKİKA DULLAR EVİ	
YAPAN	G. YILMAZ	RÖLEVESİ 895ADAI PARSEL	
ARDE ŞİMDİ	HAZATI BİÇLER		
TER MÖS	FILİZ ÖZÜZ	ÖLÇEK 1/50	PAFTA:207
ONAYLANIP	ARDE VE YAPILISLERİ DAİ BAŞI YANINDA		